

7. Методологічний коментар

Розділ 1. Макроекономічні показники

Таблиці 1.1 – 1.3 розділу 1 містять основні показники, що характеризують економічний та соціальний стан України. Джерелом інформації для формування таблиць є дані Державної служби статистики України та Міністерства фінансів України.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – показник, що характеризує кінцевий результат виробничої діяльності виробників-резидентів протягом звітного періоду. Визначається у ринкових цінах як сума валових доданих вартостей видів економічної діяльності і податків на продукти за винятком субсидій на продукти.

Номинальний ВВП – обсяг ВВП у поточних (фактичних) цінах.

Реальний ВВП – зміна обсягу ВВП, розрахованого в цінах періоду, прийнятого за базу порівняння.

Доходи населення включають обсяг нарахованих в грошовій та натуральній формі: заробітної плати, прибутку та змішаного доходу, одержаних доходів від власності, соціальних допомог та інших поточних трансфертів.

Наявний доход – максимальний обсяг грошових доходів, які призначені для використання домашніми господарствами на придбання споживчих товарів та оплату послуг.

Реальний наявний доход населення – це наявний доход, який скоригований на індекс споживчих цін.

Заощадження населення включають: приріст заощаджень у вкладах, витрати на придбання цінних паперів, іноземної валюти тощо.

Індекс промислової продукції – зміна обсягу промислової продукції, розрахованого в цінах періоду, прийнятого за базу порівняння.

Індекс цін виробників промислової продукції відображає зміну цін у часі у сфері промислового виробництва.

Індекс споживчих цін (індекс інфляції) характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, що купує населення для невиробничого споживання.

Індекс реальної заробітної плати характеризує зміну купівельної спроможності номінальної заробітної плати у звітному періоді до базисного (визначається як співвідношення індексу номінальної заробітної плати (без урахування податків та обов'язкових платежів до фондів соціального страхування) та індексу споживчих цін за той самий період).

Рівень зареєстрованого безробіття – співвідношення (у відсотках) кількості зареєстрованих безробітних з середньорічною кількістю населення працездатного віку.

Доходи бюджету – усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти).

Видатки бюджету – кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум.

Бюджетний дефіцит – перевищення видатків бюджету над його доходами.

Бюджетний профіцит – перевищення доходів бюджету над видатками.

У таблиці 1.4 наведено основні показники зовнішнього сектору економіки України.

Платіжний баланс – це статистичний звіт, у якому систематизовано подано сумарні дані про зовнішньоекономічні операції резидентів країни з резидентами інших країн (нерезидентами) за певний період. Основні компоненти платіжного балансу групуються за двома рахунками: рахунком поточних операцій і рахунком операцій з капіталом і фінансових операцій.

Валовий зовнішній борг – це загальний обсяг заборгованості резидентів країни перед нерезидентами за станом на кінець певного періоду.

Динаміка показників статистики платіжного балансу, валового зовнішнього боргу та міжнародної інвестиційної позиції публікується в офіційному виданні Національного банку України «Платіжний баланс і зовнішній борг України».

Розділ 2. Показники грошово-кредитної політики Національного банку України

У таблицях розділу 2 наводяться дані про процентні ставки Національного банку України, нормативи обов'язкового резервування та грошову базу, починаючи з 2002 року. Більш тривала динаміка цих даних публікується на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку України за адресою www.bank.gov.ua.

Таблиці підрозділу 2.1 містять дані про процентні ставки, що встановлює Національний банк України за пасивними та активними операціями, зокрема облікову, рефінансування, за кредитами овернайт, за депозитними сертифікатами, операціями репо, операціями своп.

Облікова ставка – монетарний інструмент, за допомогою якого Національний банк України встановлює для суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир ціни на гроші. Облікова ставка є основною процентною ставкою, що залежить від тенденцій загального економічного розвитку, макроекономічних та бюджетних процесів, стану грошово-кредитного ринку. Вона найнижча серед процентних ставок, за якими Національний банк може підтримати ліквідність, і підтримується на позитивному реальному рівні щодо рівня інфляції.

Ставка рефінансування – процентна ставка, яку встановлює Національний банк України за кредитами рефінансування під час проведення з банками кількісного тендера або процентного тендера залежно від

пропозиції вартості на кошти Національного банку, що надходять від банків. Процентна ставка рефінансування визначається на основі облікової ставки та залежно від строку та виду рефінансування і не може бути нижчою, ніж облікова ставка.

Ставка за *кредитами овернайт* – визначається Національним банком України на основі облікової ставки з урахуванням поточної ситуації на грошово-кредитному ринку, аналізу процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку, попиту і можливої пропозиції щодо випуску Національним банком України в обіг коштів. Розмір процентної ставки за кредитами овернайт може бути диференційованим залежно від забезпечення кредиту. Кредити надаються банкам на термін до наступного робочого дня під забезпечення державними облігаціями України (крім облігації зовнішньої державної позики України) або депозитними сертифікатами Національного банку України і без забезпечення (бланковими).

Процентний дохід за *операцією репо* – дохід, який отримує покупець державних облігацій України або банківських металів у разі здійснення операції репо, що визначається як різниця між ціною зворотного продажу (викупу) портфеля державних облігацій України або банківських металів та ціною їх купівлі.

Процентна ставка за *операцією своп* – процентна ставка за операцією, що ґрунтується на двосторонньому договорі між банком та Національним банком України про обмін іноземної валюти на національну валюту. Процентна ставка за операцією своп за користування національною валютою визначається в розмірі, установленому на рівні процентної ставки, що визначена за результатами проведення останнього тендера з підтримання ліквідності банків строком на 14 днів, та процентної ставки за коштами в іноземній валюті, що визначається Національним банком України у співвідношенні до середньозваженої ставки міжбанківського кредитування (в іноземній валюті).

У таблиці 2.2 наведено нормативи обов'язкового резервування, які Національний банк України використовує як один із монетарних інструментів для регулювання обсягів грошової маси в обігу та управління грошово-кредитним ринком.

Норматив обов'язкового резервування – установлений Національним банком України у процентному значенні розмір обов'язкових резервів до зобов'язань щодо залучених банком коштів у національній та в іноземній валютах (у тому числі в банківських металах). Єдиний порядок визначення і формування обов'язкових резервів для всіх банків України встановлюється Правлінням Національного банку України.

У таблиці 2.3 подано інформацію про структуру та динаміку грошової бази. Визначення грошової бази наведено в спеціальному методологічному коментарі до розділу 3.

У таблиці 2.4. подано Балансовий звіт Національного банку України за категоріями активів і пасивів, що складається за методологією Міжнародного

валютного фонду. Визначення категорій активів і пасивів зазначено в загальному методологічному коментарі до розділу 3.

Розділ 3. Грошово-кредитна статистика

Загальний методологічний коментар до розділу 3

Грошово-кредитна статистика є комплексним набором даних про вимоги та зобов'язання сектору фінансових корпорацій та його підсекторів по відношенню до інших секторів економіки країни та нерезидентів. Це одна з чотирьох систем макроекономічної статистики, крім статистики національних рахунків, статистики державних фінансів і статистики платіжного балансу.

Грошово-кредитна статистика України включає дані про запаси та потоки фінансових та нефінансових активів і пасивів сектору фінансових корпорацій. Наразі грошово-кредитною статистикою в Україні охоплюється 100 відсотків банків, що створені та діють на території України (крім банків, що знаходяться в режимі ліквідації), страхових компаній, недержавних пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування (інвестиційних фондів), кредитних спілок, інших кредитних установ, фінансових компаній, юридичних осіб, що надають послуги фінансового лізингу, ломбардів та допоміжних фінансових організацій. Відповідальним за складання грошово-кредитної статистики є Національний банк України відповідно до Закону України «Про Національний банк України».

Основними формами подання даних грошово-кредитної статистики є балансові звіти за секторами економіки та огляди сектору фінансових корпорацій та його підсекторів.

Джерелом даних для складання грошово-кредитної статистики є статистична звітність банків і Національного банку України, яка надається відповідно до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, затверджених постановою Правління Національного банку України від 19.03.2003 № 124 (зі змінами), а також адміністративні дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, дані Державної служби статистики України, розрахунки та оцінки Національного банку України.

Грошово-кредитна статистика складається та поширюється на щомісячній основі. Дані грошово-кредитної статистики сприяють розробленню грошово-кредитної політики та контролю за її проведенням, утворюють статистичну основу для макроекономічного аналізу, оцінки стабільності фінансового сектору, а також є необхідними для інформування широкого кола користувачів – органів влади, резидентів і нерезидентів, що проводять операції з фінансовими корпораціями країни.

Показники грошово-кредитної статистики поширюються на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку України, розповсюджуються відповідно до Спеціального стандарту поширення даних

Міжнародного валютного фонду, публікуються у статистичному виданні Міжнародного валютного фонду «Міжнародна фінансова статистика».

Грошово-кредитна статистика складається відповідно до міжнародних стандартів, викладених у Керівництві з грошово-кредитної та фінансової статистики (Міжнародний валютний фонд, 2000) та Довіднику зі складання грошово-кредитної та фінансової статистики (Міжнародний валютний фонд, 2008).

Методологія складання грошово-кредитної статистики узгоджується з вимогами Системи національних рахунків, Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції, Керівництва зі статистики державних фінансів та інших офіційних видань Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних організацій за такими принципами та концепціями.

Класифікація інституційних одиниць.

Розподіл за резидентською належністю. Учасники економічних операцій – інституційні одиниці класифікуються як резиденти та нерезиденти згідно з законодавством України та міжнародними стандартами.

Розподіл за інституційними секторами економіки. Інституційні одиниці–резиденти, однакові за своїми цілями, функціями та діяльністю, групуються у п'ять секторів економіки відповідно до Класифікації інституційних секторів економіки України (KICE), затвердженої наказом Державної служби статистики України від 03.12.2014 №378:

- 1) фінансові корпорації;
- 2) сектор загального державного управління;
- 3) нефінансові корпорації;
- 4) домашні господарства;
- 5) некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства.

Фінансові корпорації – корпорації, які спеціалізуються на фінансових послугах чи допоміжній фінансовій діяльності: Національний банк України, інші депозитні корпорації (банки, що створені і діють на території України), інші фінансові корпорації (страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, кредитні установи, фінансові компанії тощо). До підсектору інших депозитних корпорацій (банків) належать фінансові корпорації, основною функцією яких є фінансове посередництво та які емітують зобов'язання у формі депозитів чи інших інструментів залучення фінансових ресурсів, що включаються до грошових агрегатів.

Сектор загального державного управління об'єднує юридичні особи, основною діяльністю яких є виконання функцій законодавчої, виконавчої або судової влади відносно інших інституційних одиниць в межах певної території та розподіляється на підсектори: центральні органи державного управління, регіональні та місцеві органи державного управління, фонди соціального страхування.

Нефінансові корпорації – корпорації, основним видом діяльності яких є виробництво ринкових товарів чи надання нефінансових послуг і які

розподіляються на підсектори: державні нефінансові корпорації, приватні нефінансові корпорації, нефінансові корпорації під іноземним контролем.

Домашні господарства – наймані працівники, роботодавці, самостійно зайняті працівники, одержувачі пенсій, одержувачі доходу від власності та інших трансфертів.

Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства, – організації, які надають неринкові товари та послуги домашнім господарствам без оплати або за цінами, що не мають економічного значення: політичні партії та інші громадські організації, благодійні організації й фонди, соціально-культурні підрозділи нефінансових і фінансових корпорацій.

Класифікацію інституційних секторів економіки за міжнародними стандартами подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Інституційні сектори економіки в грошово-кредитній статистиці України					Код КІСЕ
Сектори-резиденти	Сектори – емітенти коштів	Фінансові корпорації	Депозитні корпорації	Національний банк України	S.121
				Інші депозитні корпорації (банки: державні, приватні, під іноземним контролем)	S.122
	Сектори – власники коштів	Фінансові корпорації	Інші фінансові корпорації	Страхові корпорації та пенсійні фонди (державні, приватні, під іноземним контролем)	S.128 + S.129
				Фонди грошового ринку Інвестиційні фонди негрошового ринку Інші фінансові посередники, крім страхових корпорацій та пенсійних фондів	S.123 + S.124 + S.125 +
				Допоміжні фінансові корпорації	S.126 +
				Кептивні фінансові корпорації (державні, приватні, під іноземним контролем)	S.127
	Нейтральний сектор	Сектор загального державного управління	Центральні органи державного управління		S.1311
				з них: фонди соціального страхування	S.1313
	Сектори – власники коштів	Сектор загального державного управління	Центральні органи державного управління		S.1312
				з них: фонди соціального страхування	S.1313
		Нефінансові корпорації	Нефінансові корпорації	Державні нефінансові корпорації	S.11001
				Інші нефінансові корпорації (приватні, під іноземним контролем)	S.11002 + S.11003
		Домашні господарства	Домашні господарства	Роботодавці, самостійно зайняті працівники	S.141 + S.142
				Наймані працівники, одержувачі доходу від власності та трансфертів	S.143 + S.144
Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства (приватні, під іноземним контролем)				S.15	
Нерезиденти		Інший світ		S.2	

Розподіл за видами економічної діяльності. Інституційні одиниці–резиденти класифікуються за видами економічної діяльності відповідно до Національного класифікатора України ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності» (КВЕД), затвердженого наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.2010 № 457 (зі змінами).

Класифікація фінансових активів. Фінансові активи класифікуються за такими категоріями активів і пасивів:

- монетарне золото і спеціальні права запозичення (СПЗ) (актив центрального банку);
- готівкові кошти і депозити;
- цінні папери, крім акцій;
- кредити;
- акції та інші форми участі в капіталі;
- страхові технічні резерви;
- похідні фінансові інструменти;
- інша дебіторська/кредиторська заборгованість.

Монетарне золото і СПЗ є фінансовими активами, для яких немає відповідних зобов'язань з боку пасивів.

Монетарне золото – золото, що зберігається в Національному банку України і є частиною офіційних резервних активів (міжнародних резервів). Золото, що не включається до офіційних резервних активів, класифікується як нефінансові активи.

СПЗ – міжнародні резервні активи, які створюються Міжнародним валютним фондом (МВФ) і розподіляються серед його членів у доповнення наявних офіційних резервних активів. Авуари в СПЗ є безумовними правами на отримання іноземної валюти чи інших резервних активів у країн-членів МВФ.

Готівкові кошти – банкноти і монети, що випущені Національним банком України і мають фіксовану номінальну вартість. Готівкові кошти в іноземній валюті є зобов'язанням центральних банків іноземних держав.

Депозити – вимоги до Національного банку України, інших депозитних корпорацій, які підтверджені документом про вкладення. Депозити включають переказні та інші депозити.

Переказні депозити – фінансові активи, що за першою вимогою можуть бути обміняні на готівкові кошти за номіналом та безпосередньо використані для здійснення платежу.

Інші депозити – не переказні депозити, що в короткий термін можуть бути обміняні на готівкові кошти чи переказні кошти, а саме кошти на вимогу, які безпосередньо не використовуються для здійснення платежу, строкові кошти та ощадні депозити.

Цінні папери, крім акцій – фінансові інструменти, що обертаються на ринку та є підтвердженням про зобов'язання бути погашеними готівковими коштами, фінансовим інструментом чи іншим економічно цінним об'єктом.

Це облігації, казначейські зобов'язання, векселі, ощадні (депозитні) сертифікати корпорацій тощо.

Кредити – фінансові активи, які створюються в разі надання кредитором коштів безпосередньо позичальнику та засвідчуються документами, що не обертаються. Це надані позики та аванси, крім кредиторської і дебіторської заборгованості.

Акції та інші форми участі в капіталі – усі фінансові інструменти та облікові документи, що підтверджують вимоги на вартість майна корпорації, що залишилася після задоволення вимог кредиторів: акції, інвестиційні сертифікати тощо, що забезпечують участь у розподілі кінцевої вартості при ліквідації корпорації. В пасивах балансового звіту до складу показника включаються кошти власників, нерозподілений прибуток, результат поточної діяльності, загальні і спеціальні резерви, поправка на зміни вартісної оцінки.

Страхові технічні резерви – чиста вартість коштів домашніх господарств у резервах із страхування життя і в пенсійних фондах, а також попередні внески страхових премій та резерви для покриття неврегульованих претензій.

Похідні фінансові інструменти – форвардні контракти (ф'ючерси, свопи) та опціони.

Інша дебіторська/кредиторська заборгованість включає комерційний кредит та аванси, які не включені до категорії «кредити», та іншу заборгованість.

Комерційний кредит та аванси – вимоги/зобов'язання, що виникають в результаті купівлі/продажу товарів та послуг, строк оплати за якими ще не настав.

Фінансові активи і пасиви класифікуються за інституційними секторами економіки кредиторів і боржників.

Принципи обліку.

Визначення запасів та потоків. Запаси вимірюють економічну вартість нефінансових та фінансових активів і пасивів на певний момент часу та пов'язані з потоками. Потоки вимірюють зміну в запасах за період часу. Дані про запаси відображають вартість непогашених залишків активів і пасивів за станом на кінець звітного періоду. Дані про потоки відображають операції, переоцінку вартості, інші зміни в обсязі активів, що відбулися протягом звітного періоду.

Час відображення в обліку. Дані про запаси та потоки активів і пасивів складаються з урахуванням обліку за принципом нарахування, відповідно до якого доходи та витрати обліковуються у періоді, до якого вони належать. Нараховані доходи та витрати за депозитами, кредитами, цінними паперами включаються до непогашеної суми фінансового активу і пасиву.

Вартісна оцінка фінансових активів. Фінансові активи обліковуються за вартістю їх придбання чи виникнення (за первісною або справедливою вартістю). Приведення вартості фінансових активів у відповідність із

справедливою (ринковою) здійснюється шляхом їх переоцінки на дату складання балансу.

Запаси та потоки в національній та іноземній валютах. Запаси та потоки, деноміновані в іноземній валюті, перераховуються в національну валюту із застосуванням офіційного курсу гривні до іноземних валют, встановленого Національним банком України на звітну дату.

Строк погашення. Фінансові інструменти класифікуються за початковими строками погашення, протягом яких відбувається повне погашення основної суми та виплата нарахованих відсотків.

Агрегування та консолідація даних.

Дані грошово-кредитної статистики складаються на агрегованій основі. *Агрегування* – підсумовування даних за всіма інституційними одиницями, що включаються до конкретного сектору (підсектору) економіки, і для кожного сектору (підсектору) економіки – підсумовування всіх даних за конкретними категоріями активів та пасивів у балансових звітах за секторами економіки для фінансових корпорацій.

Для аналітичних цілей дані грошово-кредитної статистики консоліднуються для отримання оглядів фінансових корпорацій. *Консолідація* – виключення даних про фінансові вимоги та відповідні зобов'язання, що виникають між інституційними одиницями в рамках сектору або підсектору, по якому складається огляд.

Дані грошово-кредитної статистики складаються на валовій основі. Це означає, що вимоги до конкретного учасника операцій (інституційної одиниці або сектору) не сальдуються з його зобов'язаннями. Крім того, деякі категорії даних складаються на чистій основі у зв'язку з їх використанням для аналітичних потреб. В оглядах сектору фінансових корпорацій та його підсекторів дані про вимоги та зобов'язання по відношенню до сектору загального державного управління та нерезидентів, інші активи та інші пасиви сальдуються в категорії «чисті вимоги до сектору загального державного управління», «чисті зовнішні активи» та «інші статті (чисті)».

Спеціальний методологічний коментар до розділу 3

У розділі 3.1 подано Балансовий звіт депозитних корпорацій (крім Національного банку України) за секторами економіки, Балансовий звіт інших фінансових корпорацій за секторами економіки, Огляд Національного банку України, Огляд депозитних корпорацій (крім Національного банку України), Огляд депозитних корпорацій (включаючи Національний банк України), Огляд інших фінансових корпорацій, Огляд фінансових корпорацій та інші таблиці, що містять детальну інформацію за категоріями активів і пасивів фінансових корпорацій.

Балансові звіти за секторами економіки містять інформацію про непогашені залишки коштів на кінець звітної періоду і про фінансові потоки (операції) за звітний період за всіма категоріями активів і пасивів підсекторів сектора фінансових корпорацій.

Дані про фінансові операції розраховуються за такою формулою:

$$O = \text{ЗКП} - \text{ЗПП} - \text{ПВ} - \text{ІЗОА} ,$$

де O – операції;

ЗКП – залишки коштів у кінці звітного періоду;

ЗПП – залишки коштів на початку звітного періоду;

ПВ – переоцінка вартості;

ІЗОА – інші зміни в обсязі активів.

Операції – фінансові потоки, що виникають за взаємною згодою між інституційними одиницями внаслідок створення, ліквідації або зміни права власності на фінансові активи. Зміна права власності відбувається у разі продажу, передачі або іншого звільнення від усіх прав, зобов'язань та ризиків, пов'язаних з фінансовим активом. Дані про операції відображають суми операцій з урахуванням сум нарахованих відсотків.

Переоцінка вартості – фінансові потоки, що виникають внаслідок змін цін на фінансові активи та/або обмінних курсів, що впливають на вартість у національній валюті фінансових активів і пасивів, номінованих в іноземній валюті.

Інші зміни в обсязі активів – фінансові потоки, що виникають внаслідок змін у фінансових активах, відмінних від тих, що є результатом операцій та переоцінки вартості. До інших змін в обсязі активів включаються зміни класифікації фінансових активів або зміни, що спричинені втратою фінансових активів внаслідок надзвичайних подій, тощо.

Огляди є аналітичною формою подання статистичних даних фінансових корпорацій, у яких дані балансових звітів за секторами економіки консолідуються в узагальнені категорії активів і пасивів та забезпечується балансова тотожність.

Огляд Національного банку України містить дані про зобов'язання Національного банку України, що включаються до грошової бази і є основою для формування грошових агрегатів.

Огляд депозитних корпорацій (включаючи Національний банк України) містить дані про зобов'язання депозитних корпорацій, що включаються до грошових агрегатів. Балансова тотожність в Огляді депозитних корпорацій (включаючи Національний банк України) забезпечує зв'язок грошового агрегату М3 та інших статей з вимогами депозитних корпорацій до резидентів і нерезидентів, що може бути поданий як рівняння:

$\text{чисті зовнішні активи} + \text{внутрішній кредит} = \text{грошовий агрегат М3} + \text{інші статті}$

Огляд фінансових корпорацій є результатом консолідації трьох оглядів: Огляду Національного банку України, Огляду депозитних корпорацій (крім Національного банку України) та Огляду інших фінансових корпорацій.

Огляди фінансових корпорацій включають такі загальні показники.

Чисті зовнішні активи – сальдо між вимогами та зобов'язаннями фінансових корпорацій по відношенню до нерезидентів. Вимоги до нерезидентів відображаються на валовій основі та включають офіційні резервні активи (міжнародні резерви) та інші менш ліквідні вимоги депозитних корпорацій до нерезидентів за категоріями фінансових активів. Зобов'язання перед нерезидентами відображаються на валовій основі за категоріями пасивів.

Внутрішній кредит – сукупність чистих вимог фінансових корпорацій до центральних органів державного управління та вимог до інших секторів економіки в національній та іноземній валютах.

Чисті вимоги до центральних органів державного управління – сальдо між вимогами та зобов'язаннями фінансових корпорацій по відношенню до центральних органів державного управління. Вимоги до центральних органів державного управління відображаються на валовій основі та включають вимоги за вкладеннями в державні цінні папери, за наданими кредитами та іншою дебіторською заборгованістю в національній та іноземній валютах. Зобов'язання перед центральними органами державного управління відображаються на валовій основі та включають зобов'язання за коштами Державного бюджету, коштами клієнтів, що утримуються за рахунок Державного бюджету, коштами позабюджетних і спеціальних фондів та іншою кредиторською заборгованістю в національній та іноземній валютах.

Вимоги до інших резидентів – сукупність вимог фінансових корпорацій за кредитами, вкладеннями в цінні папери тощо по відношенню до регіональних та місцевих органів державного управління, державних та інших нефінансових корпорацій, інших секторів економіки (домашніх господарств та некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства) у національній та іноземній валютах.

Грошова база – сукупність зобов'язань Національного банку України в національній валюті, що забезпечують зростання грошових агрегатів та кредитування економіки. Грошова база є показником бази фінансування, яка є основою для формування грошових агрегатів, а не самим грошовим агрегатом. Грошова база включає готівкові кошти, випущені в обіг Національним банком України, і переказні депозити в національній валюті в Національному банку України. До готівкових коштів в обігу належать банкноти та монети, емітовані Національним банком України, за винятком банкнот і монет у сховищах Національного банку України, касах і банкоматах установ Національного банку України. До переказних депозитів належать зобов'язання Національного банку України за коштами на кореспондентських рахунках, коштами обов'язкових резервів та іншими коштами на вимогу інших депозитних корпорацій, а також коштами на рахунках інших фінансових корпорацій, нефінансових корпорацій та домашніх господарств (працівників Національного банку) у національній валюті в Національному банку України.

Грошові агрегати – зобов’язання депозитних корпорацій перед іншими секторами економіки, крім сектору загального державного управління та інших депозитних корпорацій. Складовими грошових агрегатів є фінансові активи у формі готівкових коштів у національній валюті, переказних депозитів, інших депозитів, коштів за цінними паперами, крім акцій, що емітовані депозитними корпораціями та належать на правах власності іншим фінансовим корпораціям, нефінансовим корпораціям, домашнім господарствам та некомерційним організаціям, що обслуговують домашні господарства. Залежно від зниження ступеня ліквідності фінансові активи групують у різні грошові агрегати M0, M1, M2 та M3. *Грошовий агрегат M0* включає готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями. *Грошовий агрегат M1* – грошовий агрегат M0 та переказні депозити в національній валюті. *Грошовий агрегат M2* – грошовий агрегат M1 і переказні депозити в іноземній валюті та інші депозити. *Грошовий агрегат M3* (грошова маса) – грошовий агрегат M2 та цінні папери, крім акцій. Вимоги та зобов’язання по відношенню до кожного з підсекторів депозитних корпорацій наводяться окремо в Огляді Національного банку України та Огляді депозитних корпорацій (крім Національного банку України) і консолідуються в Огляді депозитних корпорацій (включаючи Національний банк України).

Зобов’язання перед іншими депозитними корпораціями, що не включаються в грошову базу, – сукупність коштів інших депозитних корпорацій у Національному банку України у формі переказних депозитів в іноземній валюті, інших депозитів, цінних паперів, крім акцій, іншої кредиторської заборгованості в національній та іноземній валютах.

Депозити, що не включаються в грошову базу, – сукупність коштів в Національному банку України у формі переказних депозитів інших фінансових корпорацій в іноземній валюті тощо.

Депозити, що не включаються в грошовий агрегат M3, – сукупність переказних та інших депозитів регіональних та місцевих органів державного управління в національній та іноземній валютах тощо.

До страхових технічних резервів включаються:

чиста вартість коштів домашніх господарств в резервах із страхування життя – резерви страхових корпорацій, сформовані за договорами зі страхування життя;

чиста вартість коштів домашніх господарств у пенсійних фондах – кошти на індивідуальних пенсійних рахунках учасників недержавних пенсійних фондів;

попередні внески страхових премій та резерви для покриття нерегульованих претензій – страхові технічні резерви, сформовані страховими корпораціями за видами страхування іншими, ніж страхування життя.

Акції та інші форми участі в капіталі в пасивах фінансових корпорацій включають статутний капітал, нерозподілений прибуток,

результат поточної діяльності, загальні та спеціальні резерви, поправку на зміни вартісної оцінки.

Інші статті (чисті) – сальдо між іншими зобов'язаннями та вимогами, що не увійшли до вищезазначених показників.

У таблиці 3.1.6 відображаються динамічні ряди сезонно скоригованих даних за грошовим агрегатом МЗ, обчислені на основі фактичних місячних даних за допомогою програмного забезпечення DEMETRA+ (версія 1.03.2005), що розроблено та рекомендовано до застосування Європейською статистичною системою (ЄСС), із використанням методу X-12-ARIMA.

Таблиця 3.1.9 включає дані про офіційні резервні активи.

Офіційні резервні активи – зовнішні активи, що контролюються Національним банком України та за першою вимогою можуть бути використані ним для прямого фінансування дефіциту платіжного балансу, непрямого впливу на обсяги цього дефіциту за допомогою інтервенцій на валютному ринку, що впливають на обмінний курс гривні до іноземних валют, та з іншою метою. Офіційні резервні активи складаються відповідно до методології, викладеної в Керівництві МВФ «Міжнародні резерви та ліквідність в іноземній валюті. Форма надання даних: керівні принципи» (2001).

Офіційні резервні активи є вимогами до нерезидентів у вільно конвертованій валюті та включають: резерви в іноземній валюті, резервну позицію в МВФ, спеціальні права запозичення (СПЗ), золото та інші резервні активи, що є в розпорядженні Національного банку України.

Резерви в іноземній валюті включають готівкові кошти у вільно конвертованій валюті та вимоги Національного банку України до нерезидентів у формі короткострокових депозитів у вільно конвертованій валюті (крім депозитів у золоті) та цінних паперів, що емітовані нерезидентами.

Резервна позиція у МВФ – це вимоги держави-члена до МВФ, що визначаються як різниця між квотою і авуарами МВФ у валюті держави-члена за мінусом грошових авуарів МВФ, отриманих державою-членом у вигляді кредитів МВФ та залишків на рахунку МВФ № 2, що не перевищує однієї десятої відсотка від квоти держави-члена. Резервна позиція у МВФ є частиною міжнародних резервів держави-члена.

Спеціальні права запозичення (СПЗ) – активи в спеціальних правах запозичення на рахунку Національного банку України в Казначействі МВФ.

Золото – монетарне золото, розміщене в іноземних банках та у сховищі Державної скарбниці Національного банку України. Монетарне золото – високочисте золото у формі монет, злитків або брусків не нижче 995 проби, що перебуває у власності Національного банку України. Вага золота визначається в трійських унціях. Одна трійська унція дорівнює 31,103480 г.

Дані (крім золота та СПЗ) оцінюються в доларах США, виходячи із крос-курсів іноземних валют до долара США, розрахованих на базі

офіційного курсу гривні до іноземних валют, встановленого Національним банком України на кінець періоду.

Таблиці розділу 3.2 включають дані за депозитами, залученими іншими депозитними корпораціями на рахунки резидентів та нерезидентів.

У таблицях підрозділів 3.2.1 – 3.2.4 відображаються дані за депозитами резидентів (крім депозитних корпорацій) у розрізі секторів економіки, початкових строків погашення, валют. Крім того, депозити нефінансових корпорацій класифікуються за видами економічної діяльності.

Таблиці підрозділів 3.2.5 – 3.2.6 включають дані за депозитами інших депозитних корпорацій та нерезидентів у розрізі початкових строків погашення та валют.

Депозити класифікуються за такими строками погашення: на вимогу, до 1 року, від 1 року до 2 років, понад 2 роки.

Джерелом інформації є щомісячна статистична звітність банків України про зобов'язання за залученими депозитами, що подається до Національного банку України.

Таблиці розділу 3.3 включають дані за кредитами, наданими іншими депозитними корпораціями резидентам та нерезидентам.

У таблицях підрозділу 3.3.1 – 3.3.5 відображаються дані за кредитами, наданими резидентам (крім депозитних корпорацій) у розрізі секторів економіки, початкових строків погашення, валют.

Кредити, надані нефінансовим корпораціям, класифікуються за видами економічної діяльності. Крім того, кредити, надані нефінансовим корпораціям, класифікуються за цільовим спрямуванням як кредити на придбання, будівництво та реконструкцію комерційної нерухомості та інші кредити.

Кредити, надані домашнім господарствам, класифікуються за цільовим спрямуванням як споживчі кредити, кредити на придбання, будівництво та реконструкцію житлової нерухомості та інші кредити.

Крім того, наводяться дані за іпотечними кредитами нефінансовим корпораціям та домашнім господарствам (кредити під заставу нерухомості).

Таблиці підрозділу 3.3.6 включають дані за кредитами, наданими іншим депозитним корпораціям, у розрізі початкових строків погашення та валют.

Таблиці підрозділу 3.3.7 включають дані за кредитами, наданими нерезидентам, у тому числі клієнтам-нерезидентам без урахування інших депозитних корпорацій-нерезидентів, у розрізі початкових строків погашення та валют. У таблиці 3.3.7.3 наведено географічний розподіл кредитів, наданих нерезидентам.

Кредити класифікуються за такими строками погашення: до 1 року, від 1 року до 5 років, понад 5 років. Крім того, іпотечні кредити, надані домашнім господарствам, класифікуються за такими строками погашення: від 5 до 10 років та понад 10 років.

Джерелом інформації є щомісячна статистична звітність банків України про вимоги за наданими кредитами, що подається до Національного банку України.

Таблиці розділу 3.4 включають дані за цінними паперами в портфелі депозитних корпорацій, що випущені резидентами (крім депозитних корпорацій) та нерезидентами.

Таблиці підрозділу 3.4.1 відображають дані за цінними паперами, крім акцій, випущеними резидентами (крім депозитних корпорацій), що утримуються в торговому портфелі, портфелі на продаж та в портфелі до погашення, у розрізі секторів економіки, початкових строків погашення та валют.

Таблиця 3.4.2 включає дані за цінними паперами, крім акцій, випущеними іншими депозитними корпораціями та нерезидентами, у розрізі строків погашення.

Цінні папери, крім акцій, класифікуються за такими строками погашення: на вимогу, до 1 року, від 1 року до 2 років, понад 2 роки.

Таблиці підрозділу 3.4.3 включають дані за акціями та іншими формами участі в капіталі, що утримуються в торговому портфелі, портфелі на продаж та портфелі інвестицій в асоційовані та дочірні компанії, у розрізі секторів економіки.

Джерелом інформації є щомісячна статистична звітність банків України про стан портфеля цінних паперів, що подається до Національного банку України.

Таблиці розділу 3.5 включають дані за цінними паперами, крім акцій, випущеними депозитними корпораціями (крім Національного банку України), за секторами економіки у розрізі видів, строків погашення і валют.

Джерелом інформації є щомісячна статистична звітність банків України про цінні папери, крім акцій, випущені депозитними корпораціями, що подається до Національного банку України.

Розділ 4. Фінансові ринки

Таблиці розділу 4.1 включають процентні ставки депозитних корпорацій (крім Національного банку України) за кредитами та депозитами.

У таблицях підрозділів 4.1.1, 4.1.3 та 4.1.5 наведено дані про обсяги та середньозважені процентні ставки інших депозитних корпорацій за новими кредитами/депозитами, наданими/залученими протягом звітного періоду, що включають дані за первинними договорами, укладеними у звітному періоді, та за додатковими договорами, за якими відбулася зміна або суми, або процентної ставки, або суми та процентної ставки.

Дані про середньозважені процентні ставки інших депозитних корпорацій за новими кредитами, наданими у звітному періоді резидентам (крім депозитних корпорацій) наведено у розрізі секторів економіки, початкових строків погашення, валют, видів економічної діяльності, цільового спрямування, а також нерезидентам (крім депозитних корпорацій)

та на міжбанківському ринку у розрізі початкових строків погашення та видів валют.

Дані про середньозважені процентні ставки інших депозитних корпорацій за новими депозитами, залученими у звітному періоді на рахунки інших резидентів (крім депозитних корпорацій) наведено у розрізі секторів економіки, початкових строків погашення, валют, а також на рахунки нерезидентів (крім депозитних корпорацій) та на міжбанківському ринку у розрізі початкових строків погашення та видів валют.

Процентна ставка за кредитами/депозитами розраховується як середньозважена величина процентних ставок за обсягами фактично наданих/залучених і пролонгованих у звітному періоді кредитів/депозитів у річному обчисленні за такою формулою:

$$\bar{\rho k} = \sum P_i V_i / \sum V_i ,$$

де $\bar{\rho k}$ – середньозважена процентна ставка за кредитами/депозитами;
 P_i – процентна ставка та інші доходи/витрати (комісії) за i -м кредитним/депозитним договором;
 V_i – сума (обсяг) кредитів/депозитів за i -м кредитним/депозитним договором.

У таблицях підрозділів 4.1.2 та 4.1.4 наведено процентні ставки за непогашеними кредитами, наданими нефінансовим корпораціям і домашнім господарствам і за непогашеними депозитами, залученими на рахунки нефінансових корпорацій та домашніх господарств у розрізі видів валют і початкових строків погашення.

Процентні ставки за непогашеними кредитами/депозитами відображають сукупний розмір винагороди з урахуванням як плати за користування наданими коштами у вигляді номінальної процентної ставки, так і всіх сплачених/отриманих комісій і зборів, що є невід'ємною частиною доходів/витрат фінансового інструменту (еквівалент ефективної ставки відсотка). До розрахунку процентних ставок включаються дані про всі непогашені кредити/депозити за станом на звітну дату, а також ті, що були погашені протягом звітного місяця.

Процентна ставка за непогашеними кредитами/депозитами розраховується як співвідношення визнаних процентних доходів/витрат за кредитами/депозитами до середніх залишків за ними у процентах річних за такою формулою:

$$P = \frac{\Delta D}{\bar{y}} * 12 * 100\% ,$$

де P – процентна ставка;
 ΔD – визнані процентні доходи/витрати;
 \bar{y} – середні залишки за кредитами/депозитами.

Джерелом інформації є щомісячна статистична звітність банків України щодо процентних ставок за кредитами та депозитами, яка подається до Національного банку України.

Таблиці розділу 4.2 включають дані статистики цінних паперів.

У таблицях 4.2.1 і 4.2.2 наведено дані про залишки коштів на кінець періоду та чистий випуск у звітному періоді за цінними паперами, крім акцій, випущеними резидентами, у розрізі секторів економіки емітентів, за видами валют і такими видами цінних паперів: облігації підприємств, державні облігації України (облігації внутрішніх та зовнішніх державних позик), облігації місцевих позик, казначейські зобов'язання України, ощадні (депозитні) сертифікати, векселі, іпотечні облігації.

Джерелами даних для складання статистики цінних паперів є статистична звітність банків і Національного банку України, а також інформація Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, розрахунки та оцінки Національного банку України.

У таблицях підрозділу 4.2.3 та 4.2.4 наводяться дані щодо дохідності державних цінних паперів, розміщених на первинному ринку, а також дані про обсяги операцій з розміщення державних цінних паперів на відкритому ринку. Дані охоплюють усі облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) з термінами обігу до 1 року, до 2 років, до 3 років, до 4 років та до 5 років.

Середньозважений рівень дохідності – дохідність, за якою задовольняються неконкурентні заявки та яка розраховується як середньозважена величина на підставі рівнів дохідності облігацій та кількості їх придбання за конкурентними заявками, що задовольняються. Дохідність на первинному ринку встановлюється Міністерством фінансів України на підставі заявок банків, що надходять на аукціони від учасників розміщення облігацій.

У таблиці розділу 4.3 подано дані Фондової біржі ПФТС (Перша Фондова Торговельна Система) щодо головного показника розвитку ринку цінних паперів України, офіційного індикатора біржі – індексу ПФТС, за останній робочий день звітного місяця (року) та обсягу торгів у ПФТС за звітний місяць (рік). Індекс ПФТС розраховується за результатами торгів простими акціями підприємств, що допущені до обігу в ПФТС. Базовим періодом, з якого розраховується індекс ПФТС, є 01.10.1997.

Розділ 5. Обмінні курси

У таблицях розділу 5 подано офіційний курс гривні до іноземних валют, установлений Національним банком України, середній за період і на кінець періоду.

Офіційний курс гривні до іноземних валют – курс національної грошової одиниці – гривні, офіційно встановлений Національним банком України щодо кожної з іноземних валют. Встановлюється за курсом, який визначається, як середньозважений курс продавців і покупців, що склався за

даними Системи підтвердження угод на міжбанківському валютному ринку України Національного банку України в день установаження офіційного курсу, а також інших індикаторів.

Розділ 6. Окремі дані про депозитні корпорації (крім Національного банку України)

У таблицях розділу 6 наведено інформацію про кількість банків України, що охоплені сектором інших депозитних корпорацій, кількість їхніх філій та дочірніх компаній, які працюють в Україні та за її межами, середньооблікову чисельність працівників, інші дані про зареєстровані банки України, інформацію про банки, що перебувають в режимі ліквідації, а також про індикатори фінансової стійкості.

У таблиці 6.4 наведено дані про індикатори фінансової стійкості (ІФС) депозитних корпорацій (крім Національного банку України), що складаються за 12 основними та 14 рекомендованими ІФС відповідно до методології, викладеної у Керівництві зі складання індикаторів фінансової стійкості (МВФ, 2006), на підставі даних грошово-кредитної статистики та банківського нагляду.

Технічний коментар

1. *Зміна у річному обчисленні* a_t за звітний місяць t розраховується за даними про залишки за останні 12 місяців, включаючи звітний, за формулою:

$$a_t = \left[\prod_{i=0}^{11} \left(\frac{L_{t-i}}{L_{t-1-i}} \right) - 1 \right] \times 100, \text{ де } L_t - \text{залишки на кінець місяця } t.$$

2. *Розрахунок даних про операції* здійснюється за формулою:

$$O = ЗКП - ЗПП - ПВ - ІЗОА,$$

де

- O – операції;
- ЗКП – залишки коштів на балансових рахунках у кінці звітного періоду;
- ЗПП – залишки коштів на балансових рахунках на початку звітного періоду;
- ПВ – переоцінка вартості;
- ІЗОА – інші зміни в обсязі активів.

Для фінансових активів в національній та іноземній валютах, на які впливають зміни цін та/або зміни обмінних курсів, дані про переоцінку вартості ПВ розраховуються за формулою:

$$ПВ = РП_1 - РП_0,$$

- де $РП_1$ – залишки коштів на балансових рахунках з переоцінки на кінець звітнього періоду;
 $РП_0$ – залишки коштів на балансових рахунках з переоцінки на початок звітнього періоду.

Для фінансових активів в іноземній валюті, на які впливають зміни обмінних курсів, дані про переоцінку вартості ПВ розраховуються на підставі даних про запаси та обмінні курси за кожним кодом іноземної валюти за формулою:

$$ПВ = \sum_{i=1}^k \left(\left(1 - \frac{e_{Mi}}{e_{1i}}\right) ЗКП_i - \left(1 - \frac{e_{Mi}}{e_{0i}}\right) ЗПП_i - (1 - e_{Mi}) ІЗОА_i \right),$$

- де e_0 – обмінний курс на початок звітнього періоду;
 e_1 – обмінний курс на кінець звітнього періоду;
 e_M – середній обмінний курс за звітний період;
 i – код іноземної валюти.

Обмінні курси за кожним кодом іноземної валюти на початок та на кінець звітнього періоду визначаються за даними про офіційний курс гривні до іноземних валют, що встановлений Національним банком України щодо кожної з іноземних валют.

Середній обмінний курс за кожним кодом іноземної валюти визначається як середня вартість іноземної валюти в національній валюті за період.

Дані про інші зміни в обсязі активів ІЗОА відображаються у разі наявності змін, що виникають протягом звітнього періоду внаслідок перекласифікації фінансових активів або надзвичайних подій тощо. Враховуючи, що події, які спричиняють зазначені зміни, відбуваються рідко, припускається, що інші зміни в обсязі активів ІЗОА = 0.